

HSN uppföljning av jämställdhet, jämlikhet och integration

Regionfullmäktige antog i februari 2018 Region Jämtland Härjedalens policy om jämställdhet och jämlikhet, som ska vara en förutsättning för en hållbar utveckling av Region Jämtland Härjedalen. Policyn fastställer att jämställdhets- och jämlikhetsperspektivet ska integreras både i det politiska arbetet och i den praktiska verksamheten.

Policyn definierar jämlikhet som: *alla människors lika värde - oavsett vem du är*. Ett utdrag av dess definition av jämställdhet är som följer: *innefattar kvinnors, mäns, flickors, pojks, samt queera personers lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter inom alla områden. Det övergripande målet för jämställdhetspolitiken är att "kvinnor och män skall ha samma makt att forma samhället och sina egna liv"*.

I Hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) fastställs att målet med hälso- och sjukvården är en god hälsa och en vård på lika villkor för hela befolkningen. I samverkan med länets kommuner har Region Jämtland Härjedalen i samverkan med länets kommuner enats om visionen "Hälsa på lika villkor för hela befolkningen för en hållbar utveckling i Jämtlands län", som uttrycks såväl i *mål för gemensam hälso- och sjukvårdspolitik* som *läns gemensam folkhälsopolicy*.

Region Jämtland Härjedalens arbete med en jämställd och jämlik verksamhet har utgått från en övergripande handlingsplan. Ett råd för jämställd och jämlik verksamhet har haft som uppdrag att ge förslag på strategisk inriktning för en jämställd- och jämlik verksamhet, skapa förutsättningar för jämställdhets- och jämlikhetsintegrering av verksamheterna samt följa upp arbetet med den nämnda handlingsplanen. Inför 2022 påbörjades en avveckling av de övergripande handlingsplanerna för att mål och aktiviteter på ett bättre sätt ska integreras i planerings- och budgetarbetet. Processen redogjordes för i samband med ett initiativärende (HSN/472/2022) i juni 2022 rörande handlingsplanen för jämställd och jämlik verksamhet. På grund av organisatorisk översyn och utveckling av styrmodellen har heller inte rådet för jämställd och jämlik verksamhet haft några sammanträden under året. Flertalet insatser för att jämlikhetsperspektivet ska integreras inom nämndens verksamhetsområden följs specifikt genom nämndens uppföljningsplan, som till exempel Folkhälsa och arbetet mot våld i nära relationer.

Region Jämtland Härjedalens arbete med jämlikhet och jämställdhet ska utgå från ett *systematiskt och praktiskt arbete för jämlikhet och jämställdhet i alla delar av verksamheten genom att jämlikhets- och jämställdhetsfrågorna ingår i planering, strategiarbete och verksamhetsplanering*. Vid uppföljning är det främst genusperspektivet som hanteras, könsuppdelad statistik tas fram och analyseras vid specifika verksamheter årligen. För alla regionens verksamheter finns ett stödmaterial framtaget och tillgängligt på insidan för medarbetarna. Det innefattar APT-material, stöd i att göra konsekvensanalyser och checklistor för beslut. Regler för ärendehantering fastställer att perspektiven ska inkluderas i samtliga beslutsprocesser.

Medarbetare inom regionen förväntas tillförskaffa kompetens avseende jämställdhet, jämlikhet, genus, intersektionalitet och icke-diskriminering. En e-utbildning för ökad jämställdhets- och jämlikhetskompetens finns tillgänglig i Saba Cloud. Totalt, sedan utbildningens start har den genomförts av 505 personer, 90 av dessa genomföranden har skett under 2022. 374 av de totalt 505 personerna (74%) hör till verksamheter inom hälso- och sjukvården. I ett led att stärka bemötandet och arbetet mot diskriminering och kränkande behandling finns utbildningsinsatser inom bland annat kulturkompetens och hbtqi- och mångfaldsfrågor (se uppföljning Folkhälsa). Inom vissa av hälso- och sjukvårdens verksamheter har personal även utbildats i genushandeln för att förbättra kunskapen kring hur frågorna ska belysas i kliniskt arbete.

Frågor som rör olika former av trakasserier och diskriminering på arbetsplatsen ska hanteras regelbundet i verksamheter. I förebyggande i form av att de ska lyftas på APT-träffar och i samband med genomgång av medarbetarenkäten som görs två gånger årligen. Vidare ingår frågor om sexuella trakasserier i utbildning av samtliga chefer inom regionen. I de fall det framkommer att det förekommit någon form av trakasserier så finns särskilda rutiner för hantering och åtgärder.

Integration

Uppföljningen på området integration berör i första hand arbetet med asyl- och flyktingsamordning samt stärkt hälsolitteracitet.

Lägesbild

Inflödet av asylsökande har sedan flyktingkrisen 2015 minskat varje år. Restriktioner och försämrade möjligheter att resa mellan länder under pandemin gjorde att antalet asylsökande minskade ytterligare under 2020 och 2021. Antalet asylsökande under 2021 är det lägsta under hela 2000-talet, drygt 11 000 personer. Denna utveckling har också setts i Jämtlands län inte minst sedan 2019 när Migrationsverket la ner sin verksamhet i Östersund och avvecklade länets asylboenden. I slutet på 2021 hade Jämtlands län ca 130 asylsökande.

Konflikten i Ukraina

Sedan den 24:e februari 2022 då Ryssland inledde sin militära invasion av Ukraina har antalet flyktingar som söker skydd i Europa och Sverige ökat kraftigt. Efter att EU-länderna för första gången någonsin aktiverade massflyktsdirektivet har ca 4,4 miljoner sökt skydd i EU varav 47 000 personer i Sverige. Migrationsverkets prognos är att 55 000 personer kommer att söka skydd enligt massflyktsdirektivet under 2022. Jämtlands län har i dagsläget 538 skyddsbehövande personer som är inskrivna i Migrationsverkets mottagningsystem varav 398 personer från Ukraina.

Framtida Prognos

Migrationsverkets prognos är att kriget i Ukraina kommer bli långvarigt och att ca 15 000 personer kommer söka skydd under 2023. Samtidigt beräknas också återvändandet att öka under nästa år. EU beslöt nyligen att förlänga massflyktsdirektivet till mars 2024. Migrationsverkets prognos för Jämtlands län är att inflödet kommer vara lågt. Jämtland är inte ett prioriterat län och det planeras inte för några nya asylboenden. De nyligen presenterade förslagen i migrationspolitiken kommer också påverka inflödet under kommande år. Mottagandet av kvotflyktingar kommer mest troligt minska från 5000 till 900 personer per år vilket kommer halvera Jämtlands länstal för mottagande enligt bosättningslagen.

Utmaningar

Mottagandet av flyktingar hamnar ofta i fokus när det kommer till integration och därför är det lätt att missa hur hälsan påverkas en tid efter ankomsten. Folkhälsomyndigheten kom 2019 ut med en rapport "Hälsa hos personer som är utrikes födda – skillnader i hälsa utifrån födelseland" som belyser detta. I rapporten slår man fast att folkhälsan generellt sett blir bättre, men att hälsoklyftorna i befolkningen under senare år har ökat. Hälsan påverkas av faktorer både före och efter migrationen till Sverige, men nyanlända har generellt bättre hälsa än de som bott i Sverige i några år.

Rapporten visar att det är mer vanligt att utrikes födda som bott länge i Sverige har diabetes, högt blodtryck, övervikt eller fetma jämfört med personer som är födda i Sverige eller har en kortare vistelsetid. Rapporten visar också att fysisk aktivitet är mindre vanligt bland utrikesfödda som vistats här i mer än fem år.

Folkhälsomyndigheten lyfter också att den psykiska hälsan hos utrikesfödda är sämre än hos inrikesfödda, och att flyktingar är en särskilt utsatt grupp. Rapporten visar att flyktingar som levt i Sverige i upp till fem år nyttjar mindre vård för psykisk ohälsa och mer sällan behandlas med antidepressiv medicin och sömnmedel än inrikes födda. Den utbredda problematiken kring psykisk ohälsa bland denna målgrupp är också något som styrks i en enkätstudie som gjordes 2020 av Mittuniversitetet och Region JH. Resultatet visade bland annat att 56,4 % av de tillfrågade i Jämtland hade varit med om en traumatisk händelse och att 67% har milda till svåra symtom på psykisk ohälsa.

Insatser inom Region Jämtland Härjedalen

Det är viktigt att tillvarata den goda hälsa som finns bland många av de personer som migrerar till Sverige och därför behövs det proaktiva åtgärder som bidrar till minskade hälsoklyftor och en mer jämlik hälsa. Det görs genom att sprida information, ge rådgivning och erbjuda utbildningsinsatser både internt inom regionen men även i samarbete med kommuner, myndigheter och civilsamhälle.

Hälsoguider

Sedan 2021 jobbar regionen med Hälsoguider som via kunskap och dialog vägleder, inspirerar och stöttar människor till att må bra. Det är en del av ett regionalt utvecklingsarbete i samverkan med Folkhälsomyndigheten som fokuserar på psykisk ohälsa,

suicid och antistigma. Hälsoguiderna genomför kostnadsfria träffar och föreläsningar på deltagarnas modersmål. I dagsläget finns två hälso guider anställda som tillsammans talar 10 olika språk. Hälsoguiderna har under 2022 träffat ca 150 personer. Med hjälp av hälsoguiderna får deltagarna lära sig mer om hur svensk sjukvård fungerar och vad man själv kan göra för att förbättra sin hälsa. Att få denna information och verktyg för att påverka sin hälsa är något som främjar integrationen och motverkar de utmaningar som tidigare beskrivits. Projektet är mycket uppskattat av deltagarna men även av de många samarbetspartnerna.

Hälsoinformatörer

Förutom arbetet med hälso guider utbildas även hälsoinformatörer. Utbildningen till hälsoinformatör riktar sig till personer som vill lära sig mer om hälsa för att på ideell basis sprida vidare informationen i sina nätverk, organisationer och föreningar. Hälsoinformatörerna vägleder, inspirerar och stöttar människor med migrationsbakgrund till att bibehålla eller att förbättra sin hälsa. Under 2022 har det utbildats 14 hälsoinformatörer som tillsammans talar 15 olika språk. Då inflödet av flyktingar från Ukraina har varit stort har det fokuserats extra på ukrainska och ryska. Hälsoinformatörerna utgör ett viktigt nätverk för att få en inblick i integrationsprocessen och vilka utmaningar målgruppen stöter på.

Hälsoundersökningar

För att kunna erbjuda en god hälsa och vård på lika villkor ska nyanlända erbjudas en hälsoundersökning. Hälsoundersökningen ger möjlighet att fånga upp, behandla och förebygga ohälsa hos asylsökande, papperslösa och migranter och på så vis ge en bra start i Sverige. Kompetensteamet för migrationshälsa stöttar hälsocentralerna i detta arbete genom rådgivning men även praktiska moment som att skicka kallelser, boka lokaler, tolkar och söka ersättning från Migrationsverket. Då inflödet av flyktingar har varit högt under året har även ett "hälsoundersökningsteam" inrättats som har åkt runt i länet och genomfört hälsoundersökningar. I detta arbete har även personal från kompetensteamet hjälpt till med utförandet. Under 2022 har 388 hälsoundersökningar genomförts varav 224 personer från Ukraina. Majoriteten av de som blir erbjudna en hälsoundersökning tackar ja men då många flyttar och blir omplacerade hinner kallelser gå ut innan listorna blir uppdaterade. Detta har lett till att ca 75 personer inte har kommit på den bokade tiden. 15 personer har aktivt tackat nej till erbjudandet.